

Nacionalne konsultacije s pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM

Beograd, Srbija
23. april 2010.

Nacionalne konsultacije s pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM organizovao je Fond za humanitarno pravo. Konsultacije su održane u svečanoj sali Skupštine grada Beograda. Učestvovalo je 32 pravnika, najviše advokata. Učestvovalo je i nekoliko sudija (Snežana Nikolić Garotić, sudija Višeg suda u Beogradu i Miroslav Alimpić, sudija Višeg suda u Novom Sadu, Dragan Janićijević, predsednik Višeg suda u Jagodini), saradnice u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, Miodjub Vitorović iz Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije, kao i predstavnici misije OEBS i Saveta Evrope u Srbiji. Uvodničarka je bila Nataša Kandić (Fond za humanitarno pravo, Srbija), koja je moderirala deo konsultacija pod nazivom "Mandat, ciljevi i odnos REKOM – suđenja za ratne zločine". Zašto nam je potreban REKOM govorio je Dragan Popović (Inicijativa mladih za ljudska prava, Srbija). O životnim i pravnim činjenicama - utvrđivanje, kvalifikacija govorila je Jasminka Hasanbegović (profsorka na Pravnom fakultet u Beogradu, Srbija).

Predlozi i mišljenja učesnika/ca:

REKOM će sprečiti istorijski revizionizam i relativizaciju zločina.

Znači ovakva komisija sa svojim nalazima može da nam pruži jasnu sliku o tome šta se dogodilo. Može da nam da jasan spisak žrtava i ne samo spisak i ne samo svođenje tih ljudi na nekakve spiskove ili brojke već tačne okolnosti pod kojima je svaka od tih žrtava stradala. To će sa druge strane sprečiti ono što se danas dešava u svim bivšim jugoslovenskim republikama, a to je istorijski revizionizam i sa druge strane relativizacija onih zločina koji se u toj konkretnoj zemlji koji se određenim grupacijama hajde da tako kažem ne sviđaju ili koji ne prihvataju odgovornost za takve stvari. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

REKOM je prilika da svi stanovnici s teritorije bivše Jugoslavije čuju reč žrtava.

Mi ovakvim jednim telom pružamo ono što je žrtvama od ogromne važnosti a to je javna platforma za žrtve ratnog zločina, za žrtve teških kršenja ljudskih prava. Oni će dobiti priliku da se putem jednog ovakvog tela obrate javnosti, da se njihova reč čuje. Da se ono što su oni preživeli, da to mogu da čuju svi stanovnici bivše Jugoslavije. (Dragan Popović, Inicijativa mladih za ljudska prava, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

REKOM ne pretenduje da utvrdi jednu istinu, već da omogući ozbiljnu dokumentacionu bazu od koje će polaziti tužioci, istoričari, i drugi zainteresovani za istinu.

REKOM naravno niti pretenduje, niti može da pretenduje na to da bude onaj ko će utvrditi tu jednu jedinu moguću istinu i to još zvaničnu istinu. Naravno da tako nešto nije ni moguće, ali ono što REKOM može i treba da učini i to je ono što je naš dug ljudski, građanski, a pogotovo naš dug još dodatni profesionalni, sad mislim na pravnički korpus, pre svega, ali mislim i na neke druge struke, dakle da omogući jednu ozbiljnu dokumentacionu bazu gde će, od koje će polaziti najrazličitiji ljudi zainteresovani za istinu odnosno istine i pravnici, ne samo tužioci, nego i istoričari, nego i drugi ljudi zainteresovani. (Jasminka Hasanbegović, Pravni fakultet, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Dokumenta pohraniti na više mesta.

Ja plediram za to da sva ta najrazličitija dokumenta ne budu pohranjena samo na prostorima post jugoslovenskim, nego i još negde. (Jasminka Hasanbegović, Pravni fakultet, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Treba omogućiti ne samo žrtvama, nego i onima koji su neposredno učestvovali, da dođu do reči, i da se sagleda istina i one druge strane.

(...) cilj ovog procesa dokumentacije je da do reči dođe svako. I ne samo žrtve nego da i oni koji su neposredno učestvovali dođu do reči i do mogućnosti da se sagleda istina subjektivna, pojedinačna, neminovno, istina i one druge strane. Mislim da razumevanja potpunog svega ne može biti ako se fokusiramo samo na jedno usko poimanje i žrtve pa onda i celokupnih zbivanja. (Jasminka Hasanbegović, Pravni fakultet, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Najveći doprinos REKOM-a je u njegovoj dokumentarnoj funkciji.

U tom smislu ja najveći i najznačajniji, najbitniji, ako hoćete civilizacijski, i istorijski i pravni i kulturni, građanski i politički, koji god doprinos REKOM-a vidim pre svega u tom ostvarivanju dokumentacione funkcije. Omogućavanje svakome da dođu do reči i da se negde te pojedinačne istine pohrane, a onda će naravno pravnici prosuđivati relevantnost za pravo, za postupke, istoričari će procenjivati, ocenjivati relevanciju za utvrđivanje istorijskih istina, sociolozi, psihijatri izučavajući najrazličitije patologije ili već druge društvene pojedinačne devijacije za svoja istraživanja. I naravno da će i javnost moći da se upozna sa tim istinama. (Jasminka Hasanbegović, Pravni fakultet, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Ako se posao sada ne obavi naša deca će se suočiti sa teškoćama sa kojima smo se mi suočavali.

Ali ako se taj posao sada ne obavi mi ćemo se, odnosno ne mi, oni koji dolaze posle nas, će se suočiti sa svim onim teškoćama sa kojima smo se i mi suočavali kada su u pitanju istine balkanskih ratova uprkos nekim dokumentima koji su fascinantni i za koje se i ne zna jer smo navikli da nam se plasira samo jedna

oficijelna državna istorijska istina. (Jasminka Hasanbegović, Pravni fakultet, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Do pomirenja se ne može doći bez uključivanja vere.

U redu ako imamo pomirenje kao cilj mi ne možemo da dođemo do tog cilja ukoliko ne uvedemo u ovu priču i veru. (Toma Fila, advokat, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Crkvene zajednice treba da učestvuju u izboru članova REKOM.

(...) kada se budu birali članovi komisije, sigurno bi trebalo pozvati i crkvene zajednice da u tome učestvuju. (Vesna Petrović, Beogradski centar za ljudska prava, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Vrijanta A je bolji predlog za izbor članova REKOM – sprečava političke kalkulacije i nagodbe.

Ono što je meni važno i što bih ja izdvojila kao suštinsku opciju je opcija A, a to je da mi se čini da ona zaista doprinosi tome da se izbegnu bilo kakve političke kalkulacije i nagodbe između različitih država. I da ono što mi se ne sviđa u opciji B je ta mogućnost ako to svaka država bude radila sama, da onda kandidati mogu ne biti prihvaćeni ili prosto percipirani kao prave ličnosti ili pravi izbor za takvu jednu komisiju i da zato nekako regionalna ideja, po meni, pre svega podrazumeva da se to ipak obavi na manje ili više ujednačeni način u čitavom regionu. (Silvija Panović - Đurić, Savet Evrope, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Predstavnici EU i Saveta Evrope mogu imati samo savetodavnu ulogu u REKOM-u.

Ono što je jedno od pitanja ovde koje je bilo postavljeno da li tu treba da budu predstavnici Evropske unije i Saveta Evrope, Ujedinjenih nacija. Možda DA kao jedno, ali samo sa savetodavnom ulogom. Znači čini mi se da treba možda i da postoji mogućnost u Statutu kako razdvojiti te dve funkcije. Da nekada ljudi koji dođu sastrane imaju objektivniji, manje emotivni, manje angažovani pristup u čitavoj stvari, pa da nekad možda mogu biti korisni u okviru svojih saveta. (Silvija Panović – Đurić, Savet Evrope, Beograd, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Skupština grada, Beograd, 23. april 2010.)

REKOM ne treba da predlaže pomilovanje osobe koja izražava kajanje. Iznošenje relevantnih činjenica treba tretirati kao olakšavajuću okolnost.

(...) ne slažem se da komisija treba da predloži pomilovanje zato što se neko kaje. Ja se izvinjavam, ali za mene je to apsolutno neprihvatljivo (...) Stoga se slažem sa ovim prethodnim predlogom, a to je, da se može uzeti kao olakšavajuća okolnost ukoliko ta osoba iznošenjem određenih činjenica bitno doprinese utvrđivanju istine u krivičnom postupku. (Silvija Panović – Đurić, Savet Evrope, Beograd, Srbija,

Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Skupština grada, Beograd, 23. april 2010.)

Cilj REKOM-a treba da bude suočavanje s prošlošću preko javnih debata, regionalne saradnje, procesuiranje ratnih zločina...

(...) trebalo naći nešto što je mnogo realnije za ostvarenje cilja, nego postići pomirenje. To realnije bi moglo da bude u svakom slučaju suočavanje s prošlošću.(...) u tim javnim debatama, regionalnoj saradnji u procesuiranju, ali ne samo pred sudovima koji su nadležni za pitanja ratnih zločina nego čak i pred sudovima koji su nadležni recimo za pitanja organizovanog kriminala. (Aleksandar Resanović, Kancelarija Poverenika za javne informacije Republike Srbije, Beograd, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

A sada posle Rezolucije o Srebrenici takođe dezavuisanje zločina u Srebrenici mora postati kažnjivo delo.(Rajko Đurić, viši savetnik Zaštitnika građana Srbije, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

REKOM treba da donese preporuke za unapređenje reparacija žrtvama ratnih zločina.

Smatram da je jedna od izuzetno važnih uloga, kako ja to vidim a koju bi komisija imala, a to je upravo sastavljanje preporuka u cilju unapređenja reparacija u svim zemljama, a naročito ovde kod nas. Zato smatram da je potrebno izvršiti neku vrstu edukacije, odnosno približavanja samog koncepta reparacija kako našoj javnosti tako i državnim odnosno pravosudnim organima kako bi se shvatilo da naknada štete, obično naknada štete nije isto što i reparacija. Izraz reparacija ima mnogo širi i sveobuhvatniji značaj i da kažem uticaj kako na javnost, tako i na žrtve ratnih zločina i kršenja ljudskih prava uopšte (Tanja Drobnjak, advokatkinja, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd,Srbija, 23. april 2010.)

Mogućnosti sudova su ograničenei zato je dobro da postoji Inicijativa za REKOM.

Moje viđenje nekog odnosa REKOM-a i pravosudnih organa ima dva aspekta. Jedan je svakako poznati stari aspekt o tome da je jako dobro za pravosudne organe da postoji jedna ovakva inicijativa jer je potpuno jasno da sudovi redovni kod nas, pritom mislim i na Tribunal, značajno mogu da doprinesu utvrđivanju nekih pouzdanih podataka o žrtvama i o činiocima. Ipak su neke sudske mogućnosti veoma ograničene. Ovakve inicijative mogu da pruže mnogo širu bazu podataka i zbog toga je bitno podržati ovakve inicijative. (Miroslav Alimpić, sudija Višeg suda u Novom Sadu, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd,Srbija, 23. april 2010.)

REKOM može da pomogne tužilaštvima da pronađu dodatne i nove dokaze.

Po meni, ovakva inicijativa, ovakvo prikupljanje dokaza, javno svedočenje žrtava jeste neki vid pritiska na sud i na tužilaštvo. Pritom ne mislim ništa loše, mislim da je dobro da se na neki način utiče u tom smislu na sud i na tužilaštvo da shvati gde još može da pronađe dokaze da može da pokrene odgovarajuće postupke jer smo se do sada susretali sa tim da tužilaštvo i sudovi imaju puno problema da nađu

relevantne dokaze. (Miroslav Alimpić, sudija Višeg suda u Novom Sadu, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Uvažavanje tuđe istine je uslov suočavanja s prošlošću i pomirenja.

Uvažavanje drugog i drugačijeg i mislim da je to nekakav prvi korak sa kojim se mi moramo suočiti. Naime daleko smo od tog prvog koraka koji je uslov za ovaj drugi korak suočavanja s prošlošću, a onda i pomirenje. Naime kad kažem drugog i drugačijeg mislim drugog i drugačijeg u smislu ličnosti, u smislu stava, u smislu učesnika, u smislu naših kvalifikacija tog učešća, u smislu na kraju krajeva ako hoćete i te neke tuđe istine. (Jasminka Hasanbegović, Pravni fakultet, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Definisati vremenski period koji će da pokriva REKOM i za koje vreme treba da završi ceo posao.

Ovde kad govorimo o vremenskoj nadležnosti tu treba definisati isto jasno i u kom vremenskom periodu trebamo odraditi čitav posao, odnosno definisati u kom vremenskom periodu jer od toga, od vremenskog perioda u kome će delovati komisija sve zavisi mogućnost da se fokusira na određene stvari, na određeni vremenski period.

Ako se ide u 1943. mislim da su to isuviše dugi vremenski periodi i mnogo događaja i potencijalna mogućnost da se skrene uopšte pažnja i medijska i ljudi koji su u komisiji sa onog što nam je prvenstveno cilj, a to je ova bliska prošlost i događaji koji su se dogodili teritoriji bivše Jugoslavije, tako da ne znam baš kako je to lako povezati i kako je lako uopšte definisati relevantne događaje na koje će se fokusirati iz tog vremenskog perioda jer ili je jedno ili drugo ili sve zajedno iako se zajedno nikad neće završiti posao. (Marko Karadžić, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Republike Srbije, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom i o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Komisija treba da ima mogućnost da podnosi krivične prijave.

Komisija treba da ima ovlašćenja, odnosno mogućnost da podnosi krivične prijave (Marko Karadžić, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Republike Srbije, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom u Srbiji o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Sušтина Komisije je da se ne zaboravi a ne pomirenje koje je individualni čin.

Naprimera smatram da nije dobro da se insistira na tome da će ona dovesti do pomirenja, jer pomirenje je individualni, lični čin, veza pojedinca sa događajem. Moje je pravo da se pomirim ili se ne pomirim da oprostim ili ne oprostim. Mislim da ono što je suština komisije a to je da se ne zaboravi. (Silvija Panović – Đurić, Savet Evrope, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

(...) da je pravosuđe u svim zemljama regiona uradilo posao do kraja REKOM možda ne bi trebalo da postoji. Ali to se nije desilo. Zločinci su ostali bez procesuiranja i bez kazne, mnogi. I zbog toga je REKOM i potreban. (Velimir Lipovan, advokat, Kikinda, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Žrtve koje budu svedočile, kao i sami članovi REKOM, moraju imati zaštitu.

Mi smo svedoci da se suđenje pred Haškim tribunalom iza kojeg stoje moćne institucije nije moglo završiti u odnosu recimo na Ramuša Haradinaja zbog pritiska na svedoke. Dakle ovde treba pričati i o bezbednosti ne samo članova komisije nego i ljudi koji dolaze da svedoče. (Velimir Lipovan, advokat, Kikinda, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Voditi računa da posle REKOM-a postoji telo koje će vršiti pritisak na države da primene preporuke.

Nisam sigurna da će biti moguće naterati, odnosno u mandat REKOM-a staviti da REKOM ima mogućnost da daje obavezujuće preporuke, ali da je svakako odgovornost prvenstveno i na kreatorima REKOM-a ali i na civilnom društvu i na profesionalnim udruženjima, pravničkoj zajednici a takođe i na udruženjima žrtava da razmišlja o tome da stvori neko telo nakon završetka rada komisije koje će pritiskati države da ispunjavaju preporuke ili bar zagovarati njihovu primenu. (Marijana Toma, Impunity Watch, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Fokus REKOM-a da bude na sudski nepokrivenim događajima.

Jedina od svrha osnivanja REKOM-a je da se pokriju oni događaji koji su bili u sivoj zoni i koji nisu pokriveni presudama sudova. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Važno je definisati odnose REKOM i država da bi se izbegle kasnije opstrukcije.

Tu je važno da se na početku odmah definišu odnosi između REKOM-a i država da bi se izbeglo, da bi se ustvari izbegla mogućnost da u kasnijim fazama dođe do određenih vrsta opstrukcija. Isto tako je važno da u pogledu finansiranja određenih aktivnosti REKOM-a se odmah definiše šta je obaveza države, a šta je obaveza REKOM-a. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Reparacije i druge sekundarne ciljeve REKOM ostaviti za fazu nakon otkrivanja činjenica.

Da reparacije i sve ove sekundarne posledice rada REKOM-a bi trebalo da se ili ostave za neku drugu fazu ili uklone iz krajnjih rezultata. Jer jednostavno suština, odnosno baza za uspeh REKOM-a će biti efikasnost saradnje sa državama koje treba da mu daju podršku. (Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Problem će biti dostavljanje državne dokumentacije i sprovođenje naloga za privođenje.

(...) nalog za dostavljanje dokumentacije i nalog za privođenje lica, to su dva važna državna ovlašćenja sa kojim neko sada treba da ispregovara sa državama u regionu oko toga. To će biti veliki problem.

(Tomislav Višnjić, advokat, Beograd, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

Male su šanse da REKOM obaveže teritorijalne sudove da izdaju naloge za privođenje svedoka. Komisija treba sama da upućuje poziv svdocima.

Mislim da su više nego minimalne šanse da se uspe da se napravi da REKOM može da obaveže teritorijalno nadležni sud u ovim državama koje će učestvovati u tome, da se izda nalog za privođenje nekog lica. Vrlo teško da će sud prihvatiti da komisija odredi koga sud treba da privede. Sud da nalog da neko bude priveden ne za potrebe sudskog postupka, nego za potrebe svedočenja u komisiji. Mnogo je realnije da komisija upućuje poziv jer mislim da je i da je tu suština da ljudi svojom voljom žele da svedoče ili da žele da govore o onom šta im se dešavalo, a onda ih treba pitati da li žele da svedoče i u krivičnom postupku. (Miroslav Alimpić, sudija Višeg suda u Novom Sadu, Srbija, Nacionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o Inicijativi za osnivanje REKOM, Beograd, Srbija, 23. april 2010.)

